

บทสังเคราะห์ชุดโครงการวิจัยการใช้ประโยชน์จาก งานวิจัยด้วยเครื่องมือการสื่อสาร

กัจจกร หลุยยะพงศ์¹ และสมสุข หินวิมาน²

บทคัดย่อ

บทสังเคราะห์ชุดโครงการวิจัยการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วยเครื่องมือการสื่อสาร เป็นการสังเคราะห์ชุดโครงการวิจัย การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วยเครื่องมือการสื่อสาร จำนวน 12 โครงการย่อย ที่กระจายตัวทั่วประเทศ ในสามประเด็นหลัก คือ การพัฒนากลุ่มคน การพัฒนาการเกษตร และการบริหารจัดการทรัพยากร ซึ่งทดลองการดำเนินงานการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในพื้นที่และชุมชนในระยะเวลา 1 ปี เพื่อเป้าหมายตอบโจทย์ของชุดโครงการ คือ การจะนำงานวิจัยในด้านพื้นที่และชุมชนที่มีอยู่เดิมไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชุมชนด้วยเครื่องมือการสื่อสารจะทำได้อย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย คือ (1) การส่งต่อความรู้จะได้อย่างไร มีการออกแบบอย่างไร (2) การพัฒนาสื่อบุคคลหน้าใหม่จะทำได้อย่างไร และ (3) การใช้งานวิจัยเพื่อการเสริมพลังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยเครื่องมือการสื่อสารจะทำได้อย่างไร ทั้งหมดนี้ก็เพื่อจะทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วยเครื่องมือการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

* หมายเหตุ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดโครงการวิจัย การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วยเครื่องมือการสื่อสาร (A Synthesis of Research Utilization with Communication Tools/RUC) ที่สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ เมธีวิจัยอาวุโส สกว. และรองศาสตราจารย์ ดร. จันทร์จรัส เรียวเดชะ ที่ช่วยเป็นแรงสำคัญในการผลักดันโครงการนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดท้ายสุด.

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชานิติศาสตร์ และศูนย์สหวิทยาการชุมชนศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์กลุ่มวิชาวิทยุและโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การสังเคราะห์ชุดโครงการวางอยู่บนแนวคิดสำคัญสามด้านคือ ด้านแรก แนวคิดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วยเครื่องมือการสื่อสาร ด้านที่สอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และด้านที่สาม การสื่อสารเพื่อการพัฒนากระบวนการนวัตกรรมใหม่กระแสทางเลือก และใช้การสังเคราะห์งานวิจัยย่อยทั้ง 12 ชิ้น ในลักษณะการวิจัยแบบ grounded theory ผ่านเอกสาร งานวิจัยของโครงการย่อย การจัดประชุม การลงพื้นที่ การสัมภาษณ์เพิ่มเติม ฯลฯ และทำให้ได้ผลการสังเคราะห์เป็นประเด็นหลัก 4 หัวข้อ คือ เครื่องมือการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย นวัตกรรมการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย นวัตกรรมด้านการสื่อสาร และความรู้ใหม่

การสังเคราะห์ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า การที่นักนิเทศศาสตร์จะนำงานวิจัยด้านพื้นที่และชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ต่อพื้นที่และชุมชนนั้นสามารถทำได้ โดยจะต้องมีแนวคิดสามด้านข้างต้นเป็นแนวทางสำคัญในการทำงาน ตลอดจนงานชิ้นนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการให้นักนิเทศศาสตร์ได้ทดลองการดำเนินการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยด้วยเครื่องมือการสื่อสาร อันจะทำให้เกิดการพัฒนาศาสตร์ด้านการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย และการสื่อสารเพื่อการพัฒนากระบวนการนวัตกรรมใหม่กระแสทางเลือก อันทำให้พื้นที่และชุมชนเกิดการพัฒนาวงอย่างยั่งยืนต่อไป

Abstract

The research project *A Synthesis of Research Utilisation with Communication Tools (RUC)* synthesises knowledge from 12 one-year research materials conducted in various Thailand's regions. These research materials involve three main issues: a development of disadvantaged social groups, a development of agriculture, and a resource management. Drawing upon the selected research materials, the RUC project aims to investigate research utilisation with communication tools, interrogating (1) how to perform knowledge delivery to users appropriately, (2) how

to generate opinion leaders for knowledge distribution, and (3) how to communicate research findings to empower society as a whole.

The RUC project uses three theoretical concepts: (1) a concept of communication for research utilisation, (2) a concept of participatory action research (PAR) and a stakeholder analysis, and (3) an alternative development communication paradigm. Adopting a grounded theory approach, this project draws on documentary data of 12 research materials, a group meeting, a field study, a depth interview, etc. The result of the knowledge synthesis concerns 4 dimensions: research utilisation tools, innovations of research utilisation, communication innovations, and new knowledge findings.

Finally, the RUC project reveals that in order to do research utilisation in various spaces and communities, communication studies scholars need to elaborate on the three theoretical concepts mentioned above. As a pilot study of research utilisation, the RUC project will be useful for those who are interested in knowledge distribution of previous research materials as well as in a new alternative paradigm of development communication.

1. เกริ่นนำ

ที่ผ่านมาการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยมักจะมาจากตัวนักวิจัยหรือบางครั้งก็ไม่เกิดการใช้ประโยชน์ใดๆ เลย หรือที่รู้จักกันในนามของการ “ขึ้นหิ้ง” ต่อมาก็ขยายไปสู่การตีพิมพ์และเป็นประโยชน์เฉพาะในวงวิชาการเสียมากกว่า ในฐานะที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยตรง ได้เริ่มขยับการนำงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ได้เริ่มต้นในทศวรรษที่ 3 ของ สกว. จนถึงขั้นกำหนดในยุทธศาสตร์ของ สกว. (พ.ศ. 2557-2560) โดยสามารถจำแนกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ (1) การใช้ประโยชน์ด้านนโยบาย (2) สาธารณะ